

3. statisztikus fizika gyakorlat

2023. március 20.

- Határozzuk meg N darab megkülönböztethető klasszikus harmonikus lineáris oszcillátor
  - (a) Ω_T állapotszámát,
  - (b) S entrópiáját,
  - (c) T hőmérsékletét,
  - (d) μ kémiai potenciálját!
- Határozzuk meg N darab kvantumos harmonikus lineáris oszcillátor
  - (a) $\Omega(E, N)$ állapotszámát,
  - (b) S entrópiáját,
  - (c) T hőmérsékletét,
  - (d) Rajzoljuk fel az $S(T)$ függvényt!
  - (e) Határozzuk meg a C_V hőkapacitást!
- Tekintsünk egy mikrokanonikus rendszert, amelyet N darab rögzített, nemkölcönható részecske alkot! Mindegyik részecske alapállapota felett egyetlen ε energiájú gerjesztett állapot van, mely D degenerációval rendelkezik!
  - (a) Határozzuk meg az $\Omega(E, N)$ állapot számot a teljes rendszer energiájának egy alkalmas paraméterezésével!
  - (b) Határozzuk meg az entrópiát!
  - (c) Határozzuk meg a hőmérsékletet!
  - (d) Rajzoljuk fel az $S(T)/N$ függvényt és mondjuk meg, hol található a maximuma
  - (e) Határozzuk meg a C_V hőkapacitást!

Példák otthoni gyakorlásra:

- Egy sajátos képzeletbeli rotátor Hamilton-függvénye $\mathcal{H}(q, \varphi, p, p_\varphi) = K = \frac{p^2}{2m} + \frac{p_\varphi^2}{2\Theta}$, ahol m a részecske tömege és Θ a tehetetlenségi nyomatéka arra az egy tengelyre vonatkoztatva, ami körül foroghat (összesen 1+1 dimenziós mozgásról van szó: 1 transláció és 1 rotáció). Mekkora az L hosszú dobozba bezárt $N \gg 1$ darab, ilyen részecskékből álló rendszer
  - (a) Ω_T állapotszáma,
  - (b) S entrópiája,
  - (c) T hőmérséklete,
  - (d) C_V hőkapacitása?
- Legyen két termikusan csatolt megkülönböztethető rendszerünk (pl. kvantumoszillátorok), melyeknek az energiái diszkrét értékeket vehetnek fel:

$$E_n = \hbar\omega n$$

(az egyszerűség kedvéért most nem foglalkozunk a zérusponti energiával).

- (a) Ha a rendszer energiája épp E , akkor mekkora a degeneráció?
Segítség: paraméterezzük az összenergiát hasonló módon, $E = \hbar\omega n$, és adjuk meg annak degenerációját n , majd ezáltal E függvényében!
- (b) Ez alapján számoljuk ki az $\Omega(E)$ állapotszámot!
- (c) Adjuk meg az $S(E)$, entrópiát!
- (d) Határozzuk meg a T hőmérsékletet!
- (e) Határozzuk meg a C_V hőkapacitást!

3. Tekintsünk egy mikrokanonikus rendszert, amelyet N darab rögzített, nemkölcönható részecske alkot! Mindegyik részecske alapállapota felett egyetlen ε energiájú gerjesztett állapot van. Míg a gerjesztett állapot D degenerációval rendelkezik, addig az alapállapot $d > 1$ -szeresen degenerált!
- (a) Határozzuk meg az $\Omega(E, N)$ állapot számot a teljes rendszer energiájának egy alkalmas paraméterezésével!
  - (b) Határozzuk meg az entrópiát!
  - (c) Határozzuk meg a hőmérsékletet!
  - (d) Rajzoljuk fel az $S(T)/N$ függvényt és mondjuk meg, hol található a maximuma!
  - (e) Határozzuk meg a C_V hőkapacitást!